

XXX

xxx

Operatie TIEco geslaagd

Vmbo-leerlingen moeten op hun veertiende al een sector kiezen. Daar hebben ze soms jaren later nog spijt en last van. Steeds meer scholen hebben een oplossing voor dit probleem: intersectoraal onderwijs. Leerling, docent en school zijn er blij mee. En Coevorden is een woord rijker geworden: TIEco.

door **Marco Krijnsen**

De docenten van De Nieuwe Veste in Coevorden hoeven zich geen zorgen te maken over de onderhoudskosten van hun auto. De monteurs zitten namelijk op school. De vmbo-leerlingen hebben hier hun eigen leerwerkplaats, waar ze tegen een zacht prijsje onder de motorkap kijken en eventuele reparaties verrichten. Auto TIEco is in alle opzichten een groot succes. Tachtig procent van het leraarenkorps maakt via een onderhoudscontract gebruik van

deze bijzondere garage. De leerlingen steken er het nodige van op. Maar het belangrijkste: ze maken kennis met een beroep of vak, zodat ze betere keuzes kunnen maken voor een vervolgstudie.

Want om dat laatste is het allemaal te doen. Veel vmbo'ers moeten al op jonge leeftijd een onmogelijke keuze maken. In de tweede klas staan ze voor de vraag welke sector ze zullen gaan volgen: economie, landbouw, techniek, zorg & welzijn? Als de sector is gekozen, is er amper nog een weg terug. Het gevolg is dat veel jongeren aan het eind van deze fuik bij een beroepsopleiding terechtkomen die niet bevalt. Eenmaal op het roc krijgen deze studenten spijt, gaan ze switchen of vallen ze zelfs uit. 'Het is inderdaad een groot probleem', zegt vmbo-afdelingsdirecteur Conny van der Groef van De Nieuwe Veste. 'We zagen dat de leerlingen door die verkokering niet altijd op hun plek zaten. Ze moesten op hun dertiende of veertiende een keuze maken voor de rest van hun leven. Dat kun je eigenlijk niet van hen verwachten.'

TWEE JAAR UITSTEL

De situatie in Coevorden zag er een paar jaar geleden bepaald niet rooskleurig uit. De vmbo-afdeling van scholengemeenschap De Nieuwe Veste (500 leerlingen) had ook nog eens te maken met een leegloop. Veel leerlingen gingen liever naar Emmen, omdat ze daar meer keuzemogelijkheden hadden. Op De Nieuwe Veste was de spoeling nogal dun, met de richtingen bouwtechniek, metalectro, transport & logistiek en zorg & welzijn. Van der Groef: 'Als je niets technisch wilde gaan doen en ook geen zorg & welzijn, moest je naar een andere school waar wel detailhandel en administratie werden aangeboden. Ook het aanbod voor meisjes was erg mager: zorg & welzijn.' De Nieuwe Veste besloot er iets aan te doen. Er werd vier jaar geleden een nieuw basisprogramma ontwikkeld met een bredere inhoud: TIEco. Deze naam staat voor transport & logistiek, informatietechnologie en economie, en valt onder de uitstroomvariant technologie en commercie. Met het nieuwe programma snijdt het mes aan twee kanten. In de eerste plaats kunnen de vmbo-leerlingen zich breder oriënteren. Zij die al wel precies weten wat ze willen, kiezen de richting die bij hen past. Wie het nog niet weet, volgt het algemene programma. Er zijn nu in samenwerking met het roc (het Drenthe College) veertien uitstroommogelijkheden. En daarnaast – ook niet onbelangrijk – loopt de school niet meer leeg, omdat ze meer te bieden heeft dan voorheen.

INHOUD

Bevoegd en/of bekwaam*

Fontys Hogescholen ontwikkelen een opleidingsvariant docent vmbo intersectoraal. Een uitdaging voor studenten en opleidingen. [Pagina 5](#)

Bedrijfsstages, voor leerling èn docent

Vmbo-scholen kunnen profiteren van een sterke band met het regionale bedrijfsleven. En andersom. In Limburg zijn goede ervaringen opgedaan. [Pagina 6](#)

Samenwerking Top Oss en Hooghuis Lyceum

Begin maart ging de spade de grond in voor een nieuwe vmbo-locatie van het Hooghuis Lyceum, pal naast het voetbalstadion van Top Oss. Het moet uitgroeien tot een Talentencampus waar vmbo, roc en lokaal bedrijfsleven innig samenwerken. Minder schooluitval, meer perspectieven en contextrijk leren zijn de motto's. [Pagina 8](#)

Hulst is de as waar alles om draait

Praktijkschool Hulst biedt arbeidssimulerend leren. En als leerlingen eenmaal een échte baan hebben, kunnen ze altijd nog op school terecht voor nazorg. [Pagina 10](#)

Leren in context

Intersectoraal leren klinkt mooi, maar hoe gaat dat in de praktijk? Het Hooghuis Lyceum in Heesch/Ravenstein ontwikkelde een leergebied voor vmbo-t. Een kijkje in de keuken. [Pagina 14](#)

MARCO KRIJNSEN

Leerlingen en docent en bloeien op sinds introductie nieuwe werkwijze in Coevorden

'Dankzij het intersectorale programma is er uitstel van het keuzemoment', zegt Van der Groef. 'Dat kan zelfs bijna twee jaar opschuiven. Ook in het vierde jaar van het vmbo kun je nog switchen. Je hebt als leerling immers een breed programma gevolgd. In de praktijk zien we echter dat de kinderen door die oriëntatie een betere keuze kunnen maken en daarvan niet meer zo snel spijt krijgen. TIEco is niet voor niets in Coevorden een bekende kreet geworden.'

GEVARIËERD WERK

In de garage van Auto TIEco wordt intussen druk gewerkt. Net als in een echt bedrijf vinden hier alle handelingen plaats: van de intake en planning bij de receptie tot het sleutelen in de werkplaats. Dat laatste is de grote passie van vmbo3-leerling Christian Bakker, die met een brede grijns rondloopt in zijn overall. 'Hier heb ik wat aan. Je kunt hier van alles doen. Als ik een sleutel in mijn handen heb, ben ik helemaal gelukkig.' Christian is vorig jaar blijven zitten. Maar door aanpassing van het programma heeft hij nu de mogelijkheid gekregen om meer autotechniek te doen. 'Ik ben meer iemand van de praktijk', vindt hij zelf. Wat hij dan wil worden? 'Ik wil in de tuning. De combinatie met elektriciteit spreekt me wel aan. Chips tunen waardoor een auto

beter rijgedrag krijgt. Ja, ook meer pk's, haha!' Ben Sieljes, docent autotechniek, heeft sinds TIEco niet alleen veel leerlingen zien opbloeien. Ook zijn eigen werkzaamheden zijn leuker geworden. 'Er is meer variatie. In de oude situatie gaf ik alleen economie. Nu ben ik bezig

Vmbo'er maakt betere keuze dankzij TIEco

met transport, economie, autotechniek, ict, noem maar op. Je moet van meer markten thuis zijn. Ik voel me echt een duizendpoot die van de ene plek naar de andere springt. Het ene moment geef je theorie, even later sta je onder de motorkap.'

TIEco zou je een flexibel basisprogramma voor het vmbo (basisberoeps en kadergericht) kunnen noemen. Er is een algemene introductie aan het begin van het derde leerjaar, die vier tot zes weken duurt. Daarna komen leerlingen in aanraking met verschillende thema's, zoals water, infrastructuur, vakantie en presentatietechnieken. De bedoeling is dat ze zelf een route bepalen en blijven hangen bij een interessegebied waar ze meer van willen weten. In zowel het derde als vierde leerjaar lopen de scholieren

stage. Dat gebeurt bij een en hetzelfde bedrijf: eerst om te snuffelen, in tweede instantie als een soort werknemer in spe. Van die stages maken ze uiteindelijk een presentatie. Auto TIEco neemt een centrale plaats in binnen het programma. Zo maken de leerlingen voor het onderdeel presentatietechniek reclameposters die inmiddels overal in school hangen. Ze moeten docenten aanmoedigen hun auto in het garagebedrijf achter de deur te schuiven voor een wintercontrole. Op de werkplaats komen ook degenen met twee linkerhanden aan hun trekken, vertelt docent Ben Sieljes. 'Leerlingen doen hier alles: afspraken maken, onderdelen bestellen, repareren, rekeningen opstellen en inboeken. We verwachten dat iedereen in ieder geval een sleutel in de hand heeft gehad, al is het alleen voor het verwisselen van een band. Wanneer een jongen als Christian helemaal gek is van het sleutelen, zal hij desondanks moeten meedraaien op de receptie om te zien hoe het er daar aan toe gaat. Maar hij heeft wel de mogelijkheid voor extra stof op het gebied van autotechniek. Daarmee heeft hij een prima ondergrond om straks op het roc verder te kunnen.'

De samenwerking met het roc, het Drenthe College, heeft nog meer opgeleverd dan een succesvol intersectoraal programma. Sinds dit schooljaar kan De Nieuwe Veste binnen

haar muren ook twee mbo-opleidingen aanbieden: magazijnmedewerker en helpen in zorg en welzijn. Straks komt daar nog logistiek medewerker bij, handig met een behoorlijke transportsector (Coevorden heeft een grote Euro Terminal) in de directe omgeving.

Aanbod school sluit aan bij lokale werkgelegenheid

Vanuit het regionale bedrijfsleven is bovendien een BIB-project gestart (Beroepsonderwijs In Bedrijf). In het project werken De Nieuwe Veste, het mbo (Drenthe College), hbo (Hogeschool Drenthe), gemeente en bedrijfsleven nauw samen. Doelstelling is om het onderwijs gezamenlijk verder vorm te geven, waarbij onderdelen van het lesprogramma in de bedrijven worden uitgevoerd. Ook hier speelt het intersectorale programma TIEco een rol. Afdelingsdirecteur Conny van der Groef is dan ook tevreden over de 'operatie TIEco'. 'Het niveau is hoog. We hebben inmiddels twee examenjaren achter de rug in de nieuwe structuur. Honderd procent van onze leerlingen is geslaagd. Daar zijn we best trots op!' <<

Beter voorbereid naar mbo

Een twintigtal scholen in Noord-oost-Nederland nam in 2002 het initiatief om gezamenlijk iets te doen tegen de verkokering binnen het vmbo. Ze willen de leerlingen meer oriënterend naar het mbo leiden, zodat ze niet meer op jonge leeftijd de keuze voor een sector en afdeling hoeven te maken. Onderdelen van de sectoren techniek, economie, zorg & welzijn en groen moeten in samenhang worden aangeboden, is de basisgedachte.

'Sinds de invoering van het vmbo onderschreef iedereen dat leerlingen veel te jong een keuze moeten maken. Maar er gebeurde niets', zegt initiatiefnemer Roeland Baaten, indertijd locatiedirecteur van de Van de Capellen Scholengemeenschap in Dedemsvaart. 'De eerste twee jaren op het vmbo zijn voor een leerling onvoldoende om een goed idee te krijgen van een beroep of opleiding. Daarvoor heb je bijvoorbeeld praktische en oriënterende lessen nodig.'

Imago

Het ministerie van OCW besloot in 2002 drie scholen experimenteervrijheid te geven. Baaten: 'Men onderkende het probleem en zag bovendien dat dit een kans was om het slechte imago van het vmbo een positieve impuls te geven.' De vrijheid was nodig, omdat de bestaande wet- en regelgeving alleen toestaat dat een school een opleiding binnen een bepaalde sector aanbiedt. Voor intersectoraal werken dwars door de bestaande sectoren moest dus ruimte worden gecreëerd. Er kwamen drie uitstroomvarianten: technologie en commercie, technologie en dienstverlening en commercie en dienstverlening. Elke school bepaalt voor tweederde haar eigen programma. Wel is er sinds 2007 een centraal eindexamen, dat is ontwikkeld in overleg met Cito en Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven. 'Het is best lastig om zo'n centraal examen in te voeren als leerlingen op heel verschillende manieren het vmbo doorlopen. Maar het eerste centraal examen, dat onderdeel was (net als dit jaar) van het schoolexamen, is over het algemeen goed ervaren.' Sinds september is het Platform

Vmbo Intersectoraal een vereniging geworden, waarvan inmiddels zo'n vijftig vmbo-scholen uit het hele land lid zijn. De meeste hebben naast het intersectorale programma ook hun afdelingen gewoon gehandhaafd. 'Er zijn natuurlijk ook leerlingen die meteen weten wat ze willen. Die moeten zo snel mogelijk binnen die gekozen sector aan de slag kunnen. Al zie je wel dat scholen die nieuwbouw plegen, het gebouw inrichten voor een intersectoraal programma. Dat is een interessante ontwikkeling', zegt Baaten, die nu directeur is van het Platform. De nieuwe organisatie richt zich met name op curriculumontwikkeling, examenontwikkeling, ondersteuning bij de implementatie van een intersectoraal programma en huisvesting. Verder wordt gewerkt aan de ontwikkeling van leermiddelen en het bijscholen van docenten en is er een databank met intersectorale leermiddelen. Baaten verwacht dat het aantal aangesloten scholen in 2008 verder zal toenemen tot boven de vijftig.

Meer informatie: www.platformvmbointersectoraal.nl.

Bevoegd en/of bekwaam*

*(streek door wat niet van toepassing is)

Fontys Hogescholen ontwikkelen een opleidingsvariant docent vmbo intersectoraal. Een uitdaging voor studenten en opleidingen.

door Monique Marreveld

Een bottleneck bij het succesvol landelijk invoeren van vmbo intersectoraal is de bevoegdheidsregeling. Officieel heeft een docent die is bevoegd voor zorg en welzijn nu een ontheffing nodig om economie te mogen geven. Onhandig vinden veel schoolbesturen en bovendien slecht voor het imago van de betrokkenen. Op initiatief van het Platform Vmbo Intersectoraal (zie pagina 2 van deze special) wordt daarom een opleidingsvariant ontwikkeld 'docent mens en maatschappij', met als specialisatie vmbo intersectoraal. De opleiding wordt georganiseerd door Fontys OSO in samenwerking met PTH in Eindhoven, FLOS in Sittard en FLOT in Tilburg (FLOT).

E-LEARNING

CARGO zoals het project heet, moet in augustus 2008 resulteren in een opleidingsvariant. CARGO richt zich op docenten voor intersectorale programma's met uitstroomvarianten technologie en commercie, technologie en dienstverlening, en dienstverlening en commercie. Nieuw aan CARGO is dat het trajecten op maat zijn, competentiegericht en mogelijk op afstand. Assessment en lesmodules zullen zoveel mogelijk via e-learning worden aangeboden. Lianne Lamers, coördinator van het Assessment Center van de Fontys Lerarenopleidingen: 'Samen met het veld is een beroepscompetentieprofiel opgesteld, dat nu als meetlat fungeert. Wat moet je kunnen en hoe moet je handelen als docent vmbo intersectoraal? Geënt op de zeven beroepscompetenties van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren zijn er specifieke competenties geformuleerd die met name in het vmbo tellen. Bijvoorbeeld 'de leraar heeft oog voor de kwetsbaarheid en complexiteit van de groep leerlingen in het intersectoraal onderwijs; de leraar weet zo'n synthese te maken in de lessen dat de vakken in de sector niet meer los staan van elkaar. De leraar is een ambassadeur voor het intersectoraal werken.'

Momenteel wordt bij 26 docenten van acht verschillende scholen een assessment afgenomen, deels op afstand, waarna zij de kans krijgen zich verder te bekwamen. Of er ook daadwerkelijk een bevoegdheid uitrolt, dan wel een bewijs van bekwaamheid (met certificaat) is nog onduidelijk. Lamers: 'Docenten willen het liefst een tweede bevoegdheid, maar ze moeten het wel kunnen verhapstukken. De meeste beginnen niet bij nul en geven al les in een tweede vak. Maar als ze een bevoegdheid willen, zullen de eindtermen wel moeten worden gehaald.' Opzet van CARGO is dat mensen zoveel mogelijk leren op de werkplek, en de rest via e-learning krijgen aangeboden. Maar het is voor alle partijen een experiment.

RENE VAN SCHOONHOVEN

PARADIGMAWISSELING

Opleidingscoördinator Helma Klein Nagelvoort van Fontys OSO: 'De uitdaging wordt de verschillende lerarenopleidingen in brokjes te knippen, modulair weer op te bouwen en via e-learning aan te bieden. Dat betekent loskomen van gestandaardiseerd onderwijs. De markt vraagt om een versoepeling van het aanbod, wij zoeken een weg die begaanbaar is. En dat is best lastig, ook binnen Fontys, want niet iedereen gelooft dat het mogelijk is maatwerk te bieden en toch kwaliteit te leveren. Het is een paradigma-wisseling, we gaan naar een ander onderwijsbeeld toe. Vroeger ging een docent er van uit dat hij na zijn opleiding ging werken, punt. Nu moet een docent zijn leven lang brokken kennis verzamelen en daarmee aan de slag. Dat betekent een andere manier van leren voor docent én student. Ze moeten een vak durven loslaten en maatwerk durven bieden.'

Om docenten beter te kunnen faciliteren gaan de lerarenopleidingen experimenteren met leerrechten. Klein Nagelvoort: 'Momenteel loopt er een pilot met onderwijsassistenten van het Greijdanus College uit Hardenberg. Zij hebben het recht drie maanden lang zoveel colleges te volgen als ze maar willen. Iets dergelijks willen we met docenten intersectoraal gaan doen. Zij zijn handelingsverlegen, weten niet altijd wat ze moeten doen met de nieuwe dingen die in het onderwijs op ze afkomen. Er is veel behoefte aan vakinhoudelijke kennis voor een tweede vak, maar ook pedagogisch didactisch is er nog genoeg te doen. Met een assessment en leerrechten kunnen docenten in overleg met hun werkgever aan de slag.'

Vmbo-school in Weert werkt samen met bedrijven

Bedrijfsstages, voor leerling èn docent

Vmbo-scholen kunnen profiteren van een sterke band met het regionale bedrijfsleven. En andersom. In Limburg zijn goede ervaringen opgedaan.

door **Monique Marreveld**

‘Leerlingen doen wel laconiek over hun toekomst, maar het houdt ze erg bezig. Ze zijn geïnteresseerd in wat er binnen die bedrijfsmuren gebeurt. En ze willen weten hoe bedrijven in elkaar zitten. Ze staan op de drempel van leren naar (leren en) werken en dat beseffen ze donders goed.’ Harrie Staals maakte vijf jaar geleden de overstap van het bedrijf Nyrstar (voorheen Budel zink) naar vmbo-school Het Kwadrant in Weert. Hij is er docent natuurkunde en sectorleider van de afdeling techniek. Staals was aangenaam getroffen door de interesse van zijn leerlingen en is overtuigd van het belang van contact tussen onderwijs en bedrijfsleven. Op het Kwadrant loopt dat wel. In 1999 werd hier een convenant onderwijs-bedrijfsleven afgesloten, een afspraak samen te werken. Inmiddels hebben zich dertig bedrijven aangesloten (zie kader).

Belangrijkste doelstelling van de samenwerkingsovereenkomst is kwaliteitsverhoging van het onderwijs op het vmbo en daarmee een verbeterde in- èn uitstroom. Bedrijven verplichten zich jaarlijks hun kennis en ervaring te delen met de school. Zij bieden leerlingen en docenten de mogelijkheid tot bedrijfsbezoeken en –stages en helpen vak-

docenten hun kennis up to date te houden. Ze werken mee aan open dagen, adopteren werkplekken en voorzien scholen van specifieke materialen, kennis en ervaring. Broodnodig die band, zegt Harrie Staals. ‘Lespakketten en methoden worden eens in de zoveel jaar vervangen, maar de techniek dendert door, dus lopen die boeken altijd achter op nieuwe ontwikkelingen. Mijn leerlingen zien moderne technologieën wel op internet, maar niet op school. Daar is de bekostiging niet op afgestemd. Een moderne C&C-machine kunnen scholen bijvoorbeeld niet betalen. We hebben het bedrijfsleven nodig om leerlingen in aanraking te brengen met die technologieën.’

TECHNIEKPLEIN

Met steun van het bedrijfsleven wordt binnenkort op het Kwadrant het Technieklein geopend, een open leerruimte van 2800 vierkante meter met spiksplinternieuwe technische installaties. Een werkplek procestechniek bovenbouw is er dankzij het convenant gekomen. Een werkplek installatietechniek gaat later dit jaar van start. Het Technieklein zal een trekker blijken, hoopt Staals. Groei is een

Succesvol daten

Hoe leg je als school succesvol contact met het bedrijfsleven? Ruud K_nemann, geestelijk vader van het convenant onderwijs-bedrijfsleven in Weert, is er een kei in. Zijn gouden tips: 1) Wek nooit de indruk dat je voor centen komt, want daar is het bedrijfsleven allergisch voor; 2) Zorg voor een goede match: selecteer de juiste bedrijven en gebruik daarvoor bestaande contacten, maar benader die vervolgens op een ander (hogere) niveau; 3) Leg contact met de beslissers, de directeur of de manager human resources; 4) Zorg dat je geen tijd verspilt, een gesprek van een

kwartier moet voldoende zijn; 5) Benadruk de lange termijn, contact is ook belangrijk in tijden van economische malaise.

Peet Mertens, directeur van Mertens Bouwbedrijf in Weert, ondertekende het convenant. Het voordeel is duidelijk, vindt hij: ‘Docenten kwamen voorheen nooit in bedrijven, laat staan hun leerlingen. Door deze bedrijfsbezoeken verkleinen we de onderlinge afstand. Omdat we vaker bij elkaar binnenlopen, kunnen we ook sturing geven aan het onderwijs. Het vak leren ze wel in de bouw, maar omgaan met veiligheidsvoorzienin-

gen, tekeningen lezen, hoe ga je om met collega’s, daar kan school ze op voorbereiden.’

‘In de bouw moet je nadenken voor je iets doet. Dat zien leerlingen pas als ze op de bouwplaats lopen. Nu associëren ze de bouw alleen maar met vies werk en slechte werkomstandigheden. Leerlingen die op de bouwplaats zijn geweest, stellen dat beeld bij: iets maken van niets, zelfstandig werken, het vrije leven. Ze zien dingen die ze nooit hebben geweten.’ Mertens: ‘De kunst is eigenlijk om het onderwijs van haar eiland te krijgen, dan worden de meeste docen-

CREDITS?

uitdaging. Landelijk daalt de leerlingenpopulatie in de technische sector. En in de regio Limburg rijden dagelijks bussenvol leerlingen naar het beroepsonderwijs in het Belgische Maaseik en Bree. Een spectaculaire publiekstrekker kan dat tij misschien keren.

Moderne C&C-machine kan school alleen niet betalen

Het Kwadrant wil er alles aan doen. Ten eerste met faciliteiten en mankracht. Staals: 'Je kunt in een praktijksituatie niet verantwoord in je eentje 25 leerlingen bezighouden, zoals het ministerie denkt. Slijpen, spuiten bij schilderen, elektrode lassen, machinaal timmerwerk, dat zijn vakken die je een-op-een doet met een leerling in een afgesloten ruimte. Dan heb je geen oog voor die andere

ten en leerlingen vanzelf overtuigd. Niet iedereen staat te trappelen om de deur uit te gaan. Ik vind dat een directie docenten gewoon voor het blok moet zetten: de afspraak is geregeld!'

Vanuit het landelijke project Verbindend Leren worden ontmoetingen tussen plaatselijke overheid, onderwijs en bedrijfsleven georganiseerd. Doel is altijd resultaatgerichte afspraken die vervolgens gemonitord worden. Succesvol was een *diner pensant* eind november op Het Kwadrant. Meer dan tachtig deelnemers luisterden naar een presentatie van

Guido Beckers, directeur van het Kwadrant, over de theoretische leerweg van het vmbo. Veel bleek onbekend. Informeel werden contacten gelegd en bestendigd. Aan het eind van de avond lagen er aanbiedingen op tafel voor stagemogelijkheden voor leerlingen en docenten en gastlessen door bedrijven. Ook beloofde het midden- en kleinbedrijf in de regio verder te praten over samenwerking.

Betty Smits van Sonsbeek, projectleider van Verbindend Leren en werkzaam bij de VOS/ABB, is enthousiast. 'Het bedrijfsleven vindt het vmbo in-

24 leerlingen. We pleiten er nu voor bij ons bestuur het Limburgs Voortgezet Onderwijs dat de formatiesleutel verandert: een op vijftien is mijns inziens het maximum.' Maar er gebeurt meer. Het Kwadrant krijgt per 1 augustus een afdeling vmbo-t binnen zijn muren. Hopelijk zal het Techniekplein juist deze doelgroep ook overhalen serieus na te denken over technische beroepen. Staals: 'Het aantal leerlingen dat doorstroomt van vmbo naar havo is klein en weinig succesvol. Het is goed deze leerlingen in een vroeg stadium te laten nadenken over alternatieven. Misschien gaan we ze in de toekomst een aantal uren technische vakken aanbieden. Ik hoop dat vmbo-theoretisch uiteindelijk vmbo-technologie wordt. We moeten af van het imago dat een technisch beroep minderwaardig is.' Op het Sondervick College in Weert, waar de huidige directeur van het Kwadrant Guido Beckers voorheen sector-directeur vmbo was, is al sprake van een dergelijk vmbo-technologie.

CARROUSEL

Belangrijke factor in het slechte imago van het 'technisch' vmbo is onbekendheid bij ouders en leerlingen met de wereld van techniek en bedrijfsleven. Om hier iets aan te doen draaien leerlingen van de sector techniek in het derde jaar mee in een zogenoemde carrousel. Elke twee weken krijgen ze in groepen van vijftien les op een andere afdeling, in de hoop interesse te wekken in een voor hen zelf onvermoede richting en beroep. Aan de lessen zijn ook bedrijfsbezoeken gekoppeld.

Filosofie van het Kwadrant: breed waar het kan, smal waar het moet. De bedoeling is brede belangstelling te wekken, zodat leerlingen een gefundeerde keuze maken voor ze overstappen naar het mbo. Momenteel kiest, volgens Staals, na de carrousel-periode veertig procent van de vmbo'ers binnen tien weken een andere richting dan waarvoor zij oorspronkelijk inschreven. Kennelijk faalt de beroepenoriëntatie in de onderbouw. Daar moeten wij als bovenbouw-vmbo meer aandacht aan besteden, en ons meer richten op de v van vmbo. Staals: 'Sociale vaardigheden aanleren in het vmbo is essentieel, het vak leren ze wel in het mbo. Wij zijn *voorbereidend* onderwijs.'

<<

Talentencampus Oss biedt vmbo'ers straks alle kansen

Samenwerking Top Oss en Hooghuis Lyceum

Begin maart ging de spade de grond in voor een nieuwe vmbo-locatie van het Hooghuis Lyceum, pal naast het voetbalstadion van Top Oss. Het moet uitgroeien tot een Talentencampus waar vmbo, roc en lokaal bedrijfsleven innig samenwerken. Minder schooluitval, meer perspectieven en contextrijk leren zijn de motto's.

door Bea Ros

Toen de vmbo-locatie in het centrum van Oss arbo-technisch versleten bleek, pakte rector Harry Grimmius de stadplattegrond er eens bij. Hij zocht naar mooie locaties voor nieuwbouw en zijn oog viel op het groen rond het voetbalstadion van Top Oss. Gemeentegrond, wist hij en zo begon een plan te rijpen. 'Onze centrumlocatie had geen verbindingen met de omgeving, maar ik wil juist dat leerlingen naar buiten gaan', vertelt Grimmius. 'We hadden al veel met sport. Niet alleen voetballen veel leerlingen bij Top Oss, we hebben ook de richting sdv, sport, dienstverlening & veiligheid. Dat bood mooie kansen voor samenwerking met Top Oss.'

Het plan groeide uit tot wat inmiddels de Talentencampus is gedoopt: een nieuwbouwcomplex van 33.000 vierkante meter. De vmbo-locatie is goed voor 6000-7000 m2, een roc-locatie met de richtingen zorg & welzijn, dienstverlening en horeca, toerisme & recreatie beslaat 5000 m2 en de rest wordt ingenomen door bedrijven. 'Daar mogen alleen bedrijven komen die samen willen werken met de

scholen en die dus stageplekken hebben en leerbedrijf zijn.' Grimmius laat een veelbetekenende stilte vallen en zegt dan met gepaste trots: 'Dat kunnen we drie keer uitverkopen. Het bedrijfsleven vindt het een geweldig verhaal. Het zet Oss op de kaart.'

GOEDE SCHOOLTIJD

De nieuwe vmbo-locatie zal ruimte bieden aan 650 leerlingen, waarvan 250 van de sdv-richting en 400 van de theoretische en gemengde leerweg. 'We willen leerlingen betekenisvol laten leren', zegt rector Grimmius. 'Eigenlijk vind ik dat een rotwoord. Leerlingen moeten een goede schooltijd hebben in een omgeving die hen inspireert.'

De Talentencampus belooft zo'n omgeving te worden. Verbindend leren - een flexibele verbinding tussen binnen- en buitenschools leren - zal er centraal staan. Met bedrijven, horeca en een voetbalclub op loopafstand zijn er volop plekken waar leerlingen kunnen ruiken aan de beroepspraktijk. Grimmius noemt zijn leerlingen 'kernbewo-

Verbindend leren

KPC-groep deed najaar 2007 op verzoek van de projectgroep verbindend leren onderzoek naar hoe verbindend leren te realiseren en organiseren. Belangrijkste aanbeveling is dat de schooldirectie een duidelijke visie moet formuleren en verbindend leren het beste schoolbreed kan invoeren. Hap-snap aan de slag gaan werkt niet, want verbindend leren vergt echt een andere organisatie. Zo gaat het niet alleen om het vormgeven van het buitenschools leren. Er moet ook aandacht besteed worden aan het ontwikkelen van reflectieve vaardigheden bij

leerlingen en een nieuwe manier van toetsen. Roosteren is geen kwestie meer van uren verdelen, maar vergt zorgvuldig plannen. Daarbij wordt aanbevolen voortaan in dagdelen te programmeren en algemeen vormende vakken (avo) in het beroepsgerichte programma te integreren of voor activerend avo-onderwijs te zorgen, alsmede werken in zelfsturende teams. Uit het onderzoek komt ook naar voren dat school en bedrijf nog onvoldoende elkaars taal spreken. Bedrijven hebben vaak geen idee welke leerlingen ze binnenhalen en

wat het vmbo precies behelst. Tijd om leerlingen goed te begeleiden ontbreekt nogal eens. Vanuit scholen hebben telkens wisselende personen contact met bedrijven. Zorg voor een vaste contactpersoon, luidt de aanbeveling. En investeer in een heldere dialoog tussen leerling, docent en praktijkbegeleider. / BR

Het onderzoeksrapport De school als schakel. Over de organiseerbaarheid van verbindend leren is te downloaden van www.verbindendleren.nl > Publicaties VBL.

Grimmius: "Leerlingen kunnen straks letterlijk en figuurlijk lijnrecht oversteken naar het roc."

ners': '85 Procent van deze jongeren zijn in Oss geboren, gaan in Oss naar school, trouwen, werken en sterven er. Ze komen dus in het lokale bedrijfsleven terecht en daarom willen we ze daar tijdens hun schoolperiode naar hartelust laten oefenen.'

Behalve met het lokale bedrijfsleven werkt de school nauw samen met het roc, waarvan straks ook een locatie op de

1040-Norm makkie met 'verbindend onderwijs'

campus komt. Vmbo-leerlingen maken bijvoorbeeld gebruik van de apparatuur op het roc. Er zijn ook doorlopende leerlijnen. 'Onze leerlingen kunnen straks letterlijk en figuurlijk lijnrecht oversteken naar het roc.'

Het Hooghuis Lyceum is een van de pioniers van intersectoraal werken. Een opleiding in de breedte, met voldoende beroepenoriëntatie voor alle leerlingen, ook van het vmbo-t, staat daarbij voorop, vertelt Grimmius, voorzitter van het Platform VMBO Intersectoraal. Daarbij hoort ook uitstel van beroepskeuze. Halverwege het tweede jaar kiezen, de leerlingen zijn dan krap veertien jaar, is veel te vroeg, stelt Grimmius. Hij geeft het voorbeeld van een meisje dat per se kinderverzorgster wilde worden. 'Pas op het roc ontdekte ze dat luiers verschonen er ook bij hoor-

de. Dat wilde ze niet. Ze wilde lekker knutselen met kinderen.' Leerlingen moeten de kans krijgen goed rond te kijken in de praktijk alvorens zich vast te pinnen op een beroep. Die keuze hoeven ze pas in het eerste jaar op het roc te maken, op dezelfde leeftijd als waarop havo-/vwo-leerlingen hun profiel kiezen. 'Natuurlijk, er zijn leerlingen die zeggen: mijn opa was timmerman, mijn vader is timmerman en ik wil ook timmerman worden. Dan zeggen wij: prima, maar we laten je wel even zien wat het beroep van timmerman vandaag de dag precies inhoudt.'

Leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg krijgen een gerichtere opleiding, maar met name vmbo-k- en vmbo-t-leerlingen krijgen een breder perspectief. Stadsgenoot Jan Marijnissen mag dan om de terugkeer van de oude ambachtsschool roepen, Grimmius is het daar niet mee eens. 'Op de ambachtsschool zaagde je een plank door-midden en gooide je de helft die je niet nodig had aan de kant. Nu overlegt een leerling met zijn buurman of die ook hout nodig heeft. Dan ben je bezig met zagen, economie ofwel efficiënt werken en sociale vaardigheden. Je moet zowel praktisch bezig zijn als de context laten zien.' Zo hoopt het Hooghuis Lyceum schooluitval tegen te gaan en leerlingen bewuster te laten kiezen. 'We staan een drieslag voor: bij ons worden leerlingen stagebekwaam, op het roc worden ze startbekwaam en in het bedrijfsleven worden ze beroepsbekwaam.'

HARDER WERKEN

Intersectoraal en verbindend onderwijs vraagt een andere manier van werken. Van de organisatie (zie kader), maar ook van de docenten. Aan de ene kant betekent het harder werken, zegt Grimmius. 'Ik ben zelf 26 jaar leraar geweest. Dan was het tien minuten uitleggen, leerlingen aan het werk zetten en tien minuten nabespreken. Als je geen ordeproblemen had, was dat heel makkelijk. Binnen de vernieuwde leerwegen moeten docenten harder werken. Ze moeten veel meer samen overleggen en een-op-een leerlingen begeleiden. Team en klas vormen een open leercentrum.' Daar staat tegenover dat docenten minder last van ordeproblemen zullen hebben - ze staan er immers als team voor - en minder lange vergaderingen, omdat er ze elkaar al tijdens het samenwerken bijpraten. Een ander voordeel is dat de 1040 uren norm met gemak gehaald wordt. Het team kan uitvallende uren door ziekte of excursies makkelijk opvangen.

Op twee vmbo-t-locaties krijgen leerlingen in het derde jaar vier uur en in vierde jaar drie uur per week beroepenoriëntatie. Die tijd moet ergens vandaan komen. Gekozen is voor integratie van avo- en praktijkgerichte vakken in themamodules.

Docenten die volgens de nieuwe manier werken, zijn razend enthousiast, zegt Grimmius. 'Dat komt ook omdat wij niemand dwingen volgens dit concept te werken. Er zijn nog locaties die volgens de traditionele manier lesgeven.' Op termijn hoopt Grimmius uiteraard dat de kartrekkers collega's inspireren tot de nieuwe manier van lesgeven.

Zie ook: www.platformvmbointersectoraal.nl en www.verbindendleren.nl

Les+zorg

Praktijkschool Hulst biedt arbeidssimulerend leren. En als leerlingen eenmaal een échte baan hebben, kunnen ze altijd nog op school terecht voor nazorg.

door Marielle van de Ven

‘We steken veel tijd in gedifferentieerd werken, netwerkontwikkeling én in de nazorg van leerlingen. Want als ze ineens in het diepe worden gegooid, dan redden ze het niet’, zegt Karel Kerckhaert, directeur van Praktijkschool Hulst in Hulst. Alles wat de school ‘additioneel’ doet, financiert hij sinds 1992 met geld van het Europees Sociaal Fonds (ESF). ‘Arbeidstoeleiding en –integratie zouden eigenlijk structureel gefinancierd moeten zijn. Als ESF-geld wegvalt, gaat dit ten koste van de individuele begeleiding van onze leerlingen.’

TEMPO TRAINEN

Begin jaren tachtig startte Praktijkschool Hulst met arbeidssimulerend leren. De school ontwikkelde bedrijfsactiviteiten in huis, om zo bij leerlingen de basiscompetenties te ontwikkelen die ze nodig hebben om zich in een bedrijf staande te houden. Kerckhaert: ‘Je moet een betrouwbare werknemer zijn. Dus kunnen samenwerken, omgaan met kritiek, opdrachten uitvoeren, op tijd komen et cetera. Aan die competenties moeten onze leerlingen heel hard werken. Al werk je nog zo goed, als je voortdurend ruzie maakt, dan kun je het schudden.’

‘We wilden producten of halffabrikaten maken en échte opdrachten verwerven. Dat is een moeizaam, arbeidsintensief proces, waarbij elke opdracht wordt getoetst aan strenge criteria. Hoe kun je bijvoorbeeld tempo trainen

als er geen continuïteit is in opdrachten?’

In de jaren negentig werd door het Europees Sociaal Fonds financieel meer mogelijk. Kerckhaert: ‘Bij consumptieve techniek hebben we een restaurant. Elke dinsdag komen mensen uit de buurt en uit ons netwerk daar eten. Dat vinden leerlingen motiverend. En we hebben ook een leerwerkplekkenstructuur (lwp) opgezet: kleine ‘bedrijfjes’ binnen de school. Zo kunnen we meer vraaggestuurd werken. De leerling maakt eigenlijk – samen met zijn ouders en de docent – zijn eigen ontwikkelplan. Vroeger had je hout, metaal en koken. Dat was het. Nu kunnen leerlingen veel meer kiezen en kunnen we ze in meer dingen trainen, omdat we de mensen hebben.’

NETWERKEN

Ook de stagebegeleiding en netwerkontwikkeling zijn arbeidsintensief. ‘Zonder netwerk ben je een *outcast*’, zegt Kerckhaert. ‘Het is één van de allerbelangrijkste punten waarop de school drijft. Je moet zorgen voor goede contacten met bedrijven, UWV, CWI, MEE, politie, gemeente... De kern van ons netwerk is dat de regie in handen is van de school. De school is de ankerplaats voor de leerlingen en de vindplaats van hun eventuele problematiek. Dus daar moet die ook worden aangepakt! We overleggen maandelijks op school met de ketenpartners. We hebben in de buurt zo’n 120 bedrijven die tot ons netwerk be-

Zelf doen

In 1998 werd vso-mlk-onderwijs omgevormd tot praktijkonderwijs. Scholen moeten leerlingen die bepaald niet doorsnee zijn, opleiden tot werk en zelfstandigheid. Het Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs heeft diverse initiatieven genomen om daarbij te helpen.

Binnen het voortgezet onderwijs is het praktijkonderwijs (zo’n 26.000 leerlingen) een bijzonder type: leerlingen doen geen examen en hoeven dus niet dezelfde eindstreep te halen. Dat maakt het mogelijk om vraaggestuurd onderwijs vorm te geven.

Tijdens het vorig najaar gehouden parlementaire onderzoek sprak voormalig onderwijsminister Netelenbos met trots over het praktijkonderwijs als ‘gesláágde onderwijs-

vernieuwing’. Met de wet op het voortgezet onderwijs werd het voortgezet speciaal onderwijs/onderwijs aan moeilijk lerende kinderen in 1998 omgevormd tot praktijkonderwijs. Voorheen werden leerlingen voorbereid op een niet nader gedefinieerde ‘passende plaats in de samenleving’. Nu is de taak van het praktijkonderwijs jongeren op te leiden naar werk en een zelfstandige positie in de maatschappij. Het is mede deze impuls die maakt dat

horen. Die nodigen we ook uit om de school te bekijken, om mee te eten. We houden bedrijvenavonden... Tussen pot en pint wordt dan veel geregeld!

NAZORG

Leerlingen van Hulst krijgen ook begeleiding nadat ze de school verlaten hebben. De school is de as waarom alles draait. 'Zolang het nodig is, ondersteunen wij werkgevers, ouders en leerlingen op de werkplek. Of het nu gaat om financiële of sociaal-emotionele problemen of als er conflicten zijn, ze kunnen altijd bij ons terecht. Als een bedrijf vragen heeft over looncompensatie van het UWV, dan zoeken wij dat uit. Komt de leerling driemaal te laat, dan trekken wij hem aan zijn oren. De problemen komen vaak voort uit onnozele dingen die ze gewoon niet altijd kunnen overzien. Vooral de eerste zes maanden zijn ze kwetsbaar. Overleven ze die, dan lukt de rest meestal wel.' De school houdt een 'loket' in stand waar alle leerlingen terecht kunnen. 'Al zijn ze 25 jaar weg!. Het is een eenvoudig concept dat werkt. Soms willen ze alleen maar trots hun oude BMW laten zien of hun nieuwe vriendin. Maar als het fout gaat, proberen wij ze weer op het spoor te zetten.'

RENE VAN SCHOONHOVEN

Leerlingen zijn meest kwetsbaar, direct na het verlaten van hun school; arbeidssimulerend leren biedt goede voorbereiding op toekomst.

Europees geld

Een deel van de gelden van het Europees Sociaal Fonds (ESF) is bestemd voor het project 'Werknemer in opleiding' (WIO). In dit project staat de arbeidstoeleiding van leerlingen in het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs centraal. Scholen voor praktijkonderwijs en vso konden

tot 2005 een aanvraag indienen voor de bekostiging van één of meer schoolprojecten op het gebied van arbeidskundig onderzoek, netwerkvorming ten behoeve van arbeidstoeleiding, ict, leerlingwerkplaats, branchegerichte cursussen, training en scholing van docenten en naschoolse

begeleiding. Meer dan de helft van de 169 scholen voor praktijkonderwijs nam deel aan het ESF-traject 2000-2006. De ESF-gelden voor de periode 2007 tot 2013 zijn vooral bedoeld voor duurzame verbetering van de arbeidstoeleiding op alle scholen van de doelgroep. / MvdV

scholen meer naar buiten kijken. Zij trachten steeds vaker samen te werken met bedrijfsleven, instellingen, brancheorganisaties en andere instanties om leerlingen leer- en begeleidingstrajecten aan te bieden.

KWALITEITSZORG

De laatste jaren zijn veel ontwikkelingen in gang gezet in de scholen, vaak ondersteund door regelingen vanuit het ministerie, zoals de regeling 'Versterking Praktijkonderwijs'. Er zijn leermiddelen ontwikkeld voor de aangepaste basisvorming en er is een individueel ontwikkel plan gelanceerd (zie ook pagina 12). Verschillende leerroutes zijn beschreven. Er is meer aandacht voor de overgang van basis- naar praktijkonderwijs en van praktijk- naar vervolgonderwijs. Dat is nodig, want het aantal leerlingen dat vanuit het praktijkonderwijs naar het mbo gaat is de afgelopen jaren gestegen. Veel van deze leerlingen vallen vervolgens echter weer uit; ze redden het niet op het roc, zonder de intensieve begeleiding die ze in het praktijkonderwijs gewend waren. Hier ligt een taak die het praktijkonderwijs nu

serius oppakt: leerlingen meer zelfstandig maken. Natuurlijk moet er nog veel gebeuren. Alle scholen en afdelingen in het praktijkonderwijs hebben zich verenigd in het Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs (LWV). Dit zet 'perspectieven' uit en stimuleert scholen en afdelingen zich onderwijsinhoudelijk verder te ontwikkelen. Het LWV biedt het podium voor de uitwisseling van kennis en informatie en samenwerking. Het zette in de achterliggende periode diverse landelijke projecten en ontwikkeltrajecten uit. Het LWV vindt dat, naast de doorontwikkeling op inhoud, het nu tijd is om de kwaliteitsverbetering in de sector aan te pakken. Het praktijkonderwijs wil tot het beste voortgezet onderwijs in Nederland behoren. Het LWV heeft het Platform Praktijkonderwijs in het leven geroepen om die ambitie waar te maken. Een belangrijke stap is het kwaliteitstraject Stimulans (zie kader pagina 12). De inspectie is enthousiast. Zij deelt in haar jaarverslag 2004/2005 een complimentje uit aan het Landelijk Werkverband voor zijn inspanningen scholen om te helpen betere zorg te bieden. / MvdV, MM

Een forse stap op weg

De noodzaak tot verantwoording en transparantie leeft ook in het praktijkonderwijs. Met kwaliteitstraject Stimulans wordt het makkelijker te laten zien wat een school heeft gedaan om een leerling verder te helpen.

De opdracht van de minister aan het praktijkonderwijs is ervoor te zorgen dat hun leerlingen een plaats verwerven op de arbeidsmarkt. Het is voor scholen moeilijk zichtbaar en meetbaar te maken wat nu precies hun bijdrage is. Anne de Wit, teamleider van de afdeling praktijkonderwijs op Het Streek in Ede,

denkt dat kwaliteitstraject Stimulans helpt.

In Stimulans werken scholen en afdelingen drie jaar lang aan het opstarten en/of verbeteren van hun kwaliteitszorg. Ze gebruiken daarvoor het zelfevaluatie-instrument Pro ZO! dat speciaal voor het praktijkonderwijs is ontwikkeld. Doel is het in beeld brengen van de leer- en ontwikkelingsopbrengsten van leerlingen en zorgen voor goede verslaglegging (horizontale verantwoording). Minimaal tweemaal per jaar zijn er regionale bijeenkomsten en scholingen. Via kwaliteitskringen leren scholen van elkaars ervaringen.

De Wit: 'Leerlingen en hun ouders zoeken steeds meer naar mogelijkheden om door te leren, in combinatie met werk. Wij hebben een jaarlijkse uitstroom van een kleine 25 leerlingen. Bijna de helft van hen gaat verder met niveau 1 van het mbo. Als school moeten we aantonen hoe we onze leerlingen daarop voorbereiden, welk traject we uitzetten.'

VRAAGGERICHT

In 2004 besloot Het Streek om vraaggericht te gaan werken. 'Al in de eerste week bij ons op school houden we iop-gesprekken (individueel ontwikkelplan)', vertelt De Wit. 'We vragen leerlingen naar hun passie, wat ze leuk vinden. In elk kind sluimert wel iets, en als hij of zij dat nog niet weet, dan komen we er samen wel achter. We willen de persoonlijkheid van leerlingen erkennen, ze serieus nemen, uitdagen en kansen bieden.'

'Deze manier van werken heeft een hele omslag bij ons te weeggebracht. Juist toen we daarmee aan de gang gingen, kwam het Zelfevaluatiekader om de hoek, de voorloper van Stimulans. Uit de vragenlijsten voor leerlingen, ouders en docenten bleek dat we met ons leerlinggerichte denken op de goede weg zaten. Alleen moesten we de schoolontwikke-

ling systematischer aanpakken. We zijn daar toen heel hard aan gaan werken.'

De school vormde kwaliteitsgroepen. Zij gingen aan de slag met het uitwerken van de individuele ontwikkelplannen (IOP), passende onderwijsprogramma's en de invoering van

individuele leerroutes met branchegerichte opleidingen. 'Zo hebben we ook de weg bereid om niveau 1 in te voeren in samenwerking met het roc. Hier houden leerlingen hun eigen docenten in hun vertrouwde omgeving en krijgen ze les-opmaat. Het roc neemt examen af. De leerlingen leggen daarvoor een proeve van bekwaamheid af op de werkplek.'

RENE VAN SCHOONHOVEN

Modern praktijkonderwijs probeert leerling zo zelfstandig mogelijk te maken

RESULTAATGERICHT

'Inhoudelijk hebben we een aantal zaken nu goed ontwikkeld', aldus De Wit, 'maar we vinden onszelf nog onvoldoende resultaatgericht. Wat we doen is te vrijblijvend. Dat is de stap die we met Stimulans gaan zetten: laten zien welke inspanningen we hebben verricht en dat zichtbaar maken in de ontwikkeling van de individuele leerling. We willen een leerling helemaal volgen, vanaf het moment dat hij als twaalfjarige binnenkomt, totdat hij een plek vindt op de arbeidsmarkt of in een vervolgonderwijs in combinatie met werk.'

'Je moet je voortdurend blijven afvragen of je uit een leerling haalt wat erin zit. Ben je niet te beschermend geweest? Heb je samen de route bepaald? Voor veel scholen is dat tamelijk revolutionair. De mensen in het praktijkonderwijs zijn erg betrokken. Het risico is dat je letterlijk in de schoenen van een leerling gaat staan en voor hem bepaalt wat goed voor hem is. Het is de bedoeling dat een leerling eigenaar is van zijn eigen ontwikkeling. Stimulans helpt ons om dat concreet en zichtbaar te maken.'

De grote meerderheid van de scholen en afdelingen voor praktijkonderwijs doet inmiddels mee aan Stimulans. Volgende stap is het gericht toepassen in de schoolpraktijk van alle informatie, kennis en producten die zijn ontwikkeld. / MvdV

Besmettelijk virus

Activerende didactiek op de praktijkschool werkt als een besmettelijk virus. Leerlingen leren zelf aan de slag te gaan. Met dank aan het scholingsprogramma Work@work.

Door Marielle van de Ven

‘Weet je wat mijn droom is?’ zegt Freya Dictus. ‘Dat onze leerlingen dromen over wat ze willen bereiken. Dat ze weten wat ze kunnen en wat ze nog moeten leren om die droom te verwezenlijken. En dat ze op school “shoppen” om te halen wat ze nodig hebben.’ Dictus is coördinator zorgdocenten/adjunct-directeur van praktijkschool De Borgwal in Amersfoort. ‘We zijn al jaren bezig om de

Mopperkenten stralend aan de slag, zelfstandig

leerling meer centraal te stellen. Je moet niet vergeten dat ze bij het verlaten van het praktijkonderwijs veelal gaan werken. Ze genieten dus minder scholing dan de gemiddelde leerling. Als ze er straks zelf voor staan, moeten ze goed weten wat ze kunnen. Om ze de kans te geven een goed zelfbeeld te ontwikkelen, moeten we uitgaan van hun mogelijkheden. Dat bereik je door met ze in gesprek te gaan en ze bij elke stap te begeleiden. Maar daarvoor moet je als team wel geschoold zijn.’

ACTIVERENDE DIDACTIEK

Scholing was mogelijk dankzij *Work@work* +, een traject van het Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs (zie kader). De Borgwal focuste op activerende didactiek. Dictus: ‘Dat sloot haarscherp aan bij wat we als team wilden aanpakken: zelfstandig werken en leerlingen eigenaar maken van hun eigen leerproces.’ Tien teamleden for-

meerden een ‘proeftuin’. Dictus en een collega namen deel aan de landelijke bijeenkomsten van *Work@work*, toetsten de daar verworven kennis aan de proeftuin-leden en formuleerden actiepunten voor de school. ‘We volgden workshops over coaching, werken met een portfolio, klassenmanagement, samenwerkend leren et cetera. Daaruit konden we zelf destilleren wat wij belangrijk vonden. Met name het GIP-model (groeps- en individueel gericht pedagogisch en didactisch handelen) hielp ons leerlingen zelfstandiger te maken en keuzemogelijkheden te creëren. Met dat model kun je uitgestelde aandacht bij leerlingen bewerkstelligen. Ze leren eerst zelf aan de gang te gaan, vóór ze vragen stellen. Zo speel je tien à vijftien minuten vrij om leerlingen individueel te helpen.’

ACTIE

De Borgwal gaat activerende didactiek in de hele school invoeren. Dictus: ‘We trekken er vijf jaar voor uit, want het moet behapbaar blijven voor docenten. Het is niet zomaar iets om de omslag te maken naar coachen en begeleiden.’

‘Momenteel organiseren we met een aantal leerlingen een feest. Ze doen alles zélf. Er zit een meisje bij dat zich altijd negatief uit. Als je haar nu ziet! Ze glimt als ze mag regelen en organiseren. Dit is voor onze school nu nog meer uitzondering dan regel, maar we zijn ervan overtuigd dat het virus zich over het hele team zal verspreiden.’

Work@Work

Work@Work+ is bedoeld om effectieve arbeidstoeleiding van scholen in het praktijkonderwijs te stimuleren. Binnen W@W+ kunnen scholen werken aan vijf thema’s: relatie met de omgeving, praktische competenties, kwaliteitssysteem, transitieplan (planmatige beschrijving hoe een leerling wordt begeleid bij de beroepskeuze) en activerende didactiek.

Honderd scholen doen mee aan twee thema’s naar keuze, vaak is gekozen voor activerende didac-

tiek. Voor dit laatste is vooral de basishouding van de docent van belang. Activerende didactiek zit in de leerkracht. Het is niet alleen een toolbox, het is vooral overtuiging, attitude en vaardigheid. De leerkracht moet zich voortdurend bewust zijn van en op zoek gaan naar de mogelijkheden om het denken van leerlingen te activeren. Daarvoor krijgt hij allerlei werkvormen aangereikt.

Nieuw is de gekozen methodiek van ‘actie-onderzoek’. In een aantal

stappen onderzoeken scholen systematisch of de gekozen actie een adequaat antwoord geeft op de door de school zelf vastgestelde ontwikkelingsvraag. Het denken en werken volgens actieonderzoek is getrapd: in de regionale bijeenkomsten werken de deelnemers vanuit hun vraag, op schoolniveau wordt dat proces herhaald met een groep(je) collega’s. / MvdV

Voor meer info, www.praktijkonderwijs.nl onder projecten.

Leren in context

Intersectoraal leren klinkt mooi, maar hoe gaat dat in de praktijk? Het Hooghuis Lyceum in Heesch/Ravenstein ontwikkelde een leergebied voor vmbo-t. Een kijkje in de keuken.

door **Monique Marreveld**

Een lesprogramma inrichten op een nieuwe manier vraagt om nieuwe leermiddelen. Een van de producten van het Platform Vmbo Intersectoraal is dan ook een databank met lesstof, voorlopig voor drie uitstroomvarianten: technologie en commercie, technologie en dienstverlening en commercie en dienstverlening. Tevens wordt er verschil gemaakt tussen basisberoepsgericht, kaderberoepsgericht en gemengde/theoretische leerweg. Het materiaal is gemaakt door de scholen die bij het platform zijn aangesloten en bewerkt door Microweb Edu. Het is alleen toegankelijk voor leden van het platform.

Tiny Arts, teamleider vmbo 3 en 4 op het Hooghuis Lyceum in Heesch/Ravenstein, regisseert een groep van circa acht à tien ontwikkelaars of uitvoerders zoals de docenten in deze kringen heetten. Op het Hooghuis is er flink in

Geïntegreerd aanbod Biedt meerwaarde

geïnvesteerd, zegt Arts. 'We hebben veel energie gestoken in het maken van leermiddelen voor de gemengd theoretische leerweg. En dat met de winkel open, ondertussen ging het werk gewoon door. Inmiddels blijkt dat de meeste scholen in het platform vmbo intersectoraal kader- of basisberoepsgerichte leerwegen hebben. Veel materiaal dat in de databank belandt, is daarom voor ons in eerste instantie niet zo nuttig. Het heeft sommige collega's een Brussel-gevoel bezorgd, net als bij de EU-afdracht: veel gebracht, weinig gehaald.'

EXPERIMENTEERVRIJHEID

Het intersectoraal leergebied is op het Hooghuis PIT gedoopt, programma intersectoraal theoretische leerweg. Het integreert de sectoren techniek, zorg en welzijn, en economie en eindtermen van de vakken nederlands, maatschappijleer, ckv en beeldende vorming. Het intersectorale gedachtegoed is verwerkt in zeven thema's: pretpark, restaurant, zorgcentrum en reisbureau voor alle derde jaars, transportbedrijf, jongerencultuur, brede school voor de vierdejaars. De vakken worden afzonderlijk geëxamineerd. Binnen de theoretische leerweg vormt het PIT een zevende extra vak, binnen de gemengde leerweg geldt PIT als beroepsgericht zesde vak, met experimenteervrijheid van het ministerie.

Ieder thema binnen PIT is opgedeeld in een twintigtal opdrachten en wordt op papier en in een elektronische leer-

te weinig plaats voor foto

Ouderwetse 'deur dicht en ik ben de baas' is voortaan onmogelijk

omgeving aangeboden. In elk thema komen alle sectoren aan de orde. Leerlingen moeten zelfstandig aan de slag, aan de hand van een planning die ze zelf maken en die de docent controleert. Hij begeleidt/coacht leerlingen en controleert of ze de inleverdatum halen.

Bij het thema Zorgcentrum lezen leerlingen bijvoorbeeld in het kader van Nederlands een boek over mensen in crisissituaties, ze beoordelen een film. Ze krijgen loopbaanoriëntatie, welke vooropleiding heb je eigenlijk nodig om in een zorgcentrum te kunnen werken? Leren krijgt voor leerlingen zo meer betekenis, volgens Arts.

INTERVISIE

Arts: 'Voor veel docenten is het een leerproces om de competenties te verwerven die bij coaching horen. Hoe benader je leerlingen, hoe spiegel je hun gedrag, hoe ondersteun je zonder te sturend te zijn? De een heeft dat van nature en de ander is meer een schoolmeester. Voordeel van het intersectoraal leren bij ons is wel dat leerlingen in een stamlokaal werken, een open leercentrum. Twee docenten begeleiden er 56 leerlingen. Ze kunnen elkaar dus helpen. Ze starten en sluiten samen af en de leerlingen maken bepaalde opdrachten op andere werkplekken in de school. Maar het ouderwetse 'deur dicht en ik ben de baas' is onmogelijk. Collega's zien meer van elkaar en kunnen elkaar ondersteunen. We hebben docenten scholing aangeboden op het geven van feedback en intervisie om die coaching en begeleiding te optimaliseren.'

In de thema's die het Hooghuis ontwikkelde komen alle sectoren aan bod. Arts: 'Bij het thema 'zorgcentrum' zit bijvoorbeeld ook een technische opdracht: leg een huisinstallatie aan in de kamer van een bewoner. We hebben elektrische borden van een bij twee meter en ze krijgen in totaal zes uur om in groepjes van twee een kabel te trekken, draden aan te sluiten, de zaak te aarden. Dames die denken geknipt te zijn voor de zorg, komen zo ook eens met dat technische beroepsperspectief in aanraking.'

Materialen pagina

Xxx

Xxxxx

XX
XX

Xxxxxx

didaktief

OPINIE EN ONDERZOEK VOOR DE SCHOOLPRAKTIJK

Deze special over vmbo intersectoraal, praktijkonderwijs en project verbindend leren is gemaakt door de redactie van *Didaktief* en medewerkers van Platform Praktijkonderwijs. Financiële bijdragen zijn geleverd door Stichting Platform VMBO Intersectoraal, Platform Praktijkonderwijs en Project Verbindend Leren.

Coördinatie:	Monique Marreveld
Auteurs:	Marco Krijnsen, Monique Marreveld, Bea Ros, Mariëlle van de Ven
Eindredactie:	Monique Marreveld
Omslagfoto:	Rene van Schoonhoven
Vormgeving:	FIZZ reclame + communicatie

De special is verschenen in *Didaktief*, maart 2008, en is niet los verkrijgbaar.

Voor meer informatie over specials kunt u zich wenden tot de redactie van *Didaktief*, Molukkenstraat 200, 1098 TW Amsterdam, tel. 020 – 59 000 99, fax 020 – 59 000 98, www.didaktief.nl.

De redactie dankt de volgende sponsors:

Stichting Platform VMBO Intersectoraal
Ludgerstraat 1
7415 DV Deventer
telefoon: 0570 504 730
fax 0570 637571
email info@platformvmbointersectoraal.nl
website: www.platformvmbointersectoraal.nl

Work@work
p-a Fontys
Postbus 90903
5000 GD Tilburg
Telefoon 0877 877 133
www.praktijkonderwijs.nl

Platform Praktijkonderwijs
PB 758
3000 AT Rotterdam
Telefoon > 010-404 11 43 Tel:
www.platformpraktijkonderwijs.nl

Project Verbindend Leren
VOS/ABB
Postbus 162
3440 AD Woerden
Tel 0348 40 5200
www.verbindendleren.nl

Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs
Postbus 90900
5000 GA Tilburg
Telefoon 06 517 40 118
www.praktijkonderwijs.nl

